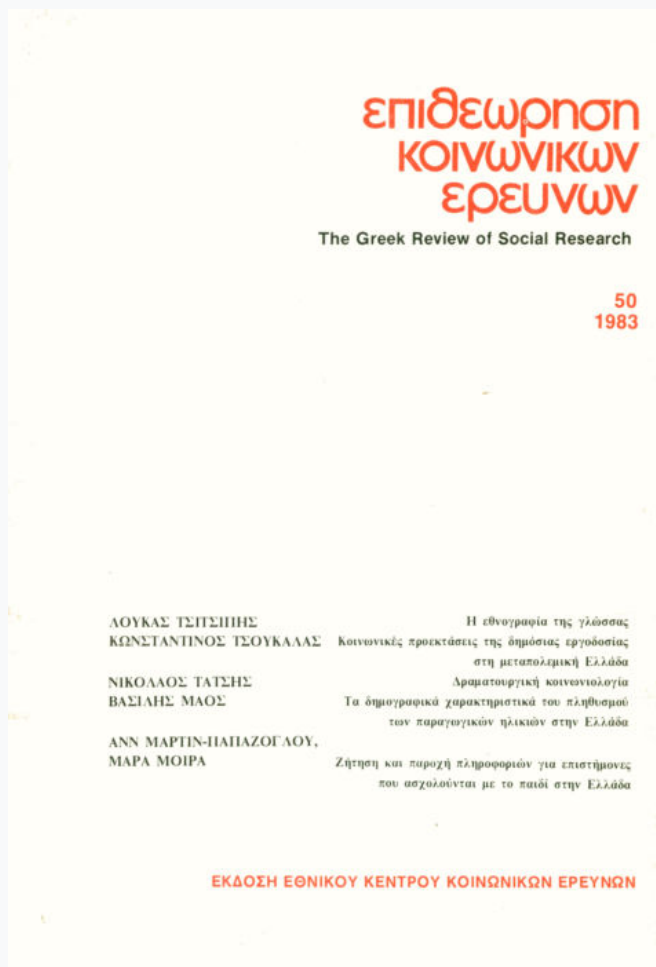

The Greek Review of Social Research

Vol 50 (1983)

50

Ζήτηση και παροχή πληροφοριών για
επιστήμονες που ασχολούνται με το παιδί στην
Ελλάδα

Άνν Μάρτιν-Παπάζογλου, Μάρα Μοίρα

doi: [10.12681/grsr.205](https://doi.org/10.12681/grsr.205)

Copyright © 1983, Άνν Μάρτιν-Παπάζογλου, Μάρα Μοίρα

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

To cite this article:

Μάρτιν-Παπάζογλου Α., & Μοίρα Μ. (1983). Ζήτηση και παροχή πληροφοριών για επιστήμονες που ασχολούνται με το παιδί στην Ελλάδα. *The Greek Review of Social Research*, 50, 122–142. <https://doi.org/10.12681/grsr.205>

Ζήτηση και παροχή πληροφοριών για επιστήμονες που ασχολούνται με το παιδί στην Ελλάδα

Ανν Μάρτιν-Παπάζογλου
και Μάρα Μοίρα

Η συγκέντρωση πληροφοριών για θέματα που αφορούν το παιδί, επειδή προϋποθέτει το συνδυασμό πληροφοριών από πολλούς επιστημονικούς κλάδους, γίνεται σε όλο τον κόσμο ολοένα πιο πολύπλοκη και απαιτεί όλο και περισσότερο χρόνο για τον μέσο ειδικό.

Για την κάλυψη αυτής της ανάγκης, ιδρύθηκαν σε πολλές χώρες Κέντρα Πληροφοριών ειδικευμένα στο παιδί, που, συγκεντρώνοντας τις εμπειρίες, τις ιδέες και τα αποτελέσματα ερευνών, διευκολύνουν τους ειδικούς. Τα κέντρα αυτά βοηθούν τους ειδικούς να βρουν πληροφορίες για τα θέματα που αφορούν το παιδί συγκεντρώνοντας βιβλία, περιοδικά, επιστημονικές ανακοινώσεις, υλικά συνεδρίων, διατριβές και άλλα δημοσιεύματα· πολλά από τα κέντρα αυτά, στην προσπάθειά τους να προσφέρουν στους ενδιαφερόμενους πληροφορίες που δεν περιέχονται σε γραπτές πηγές, έχουν καθιερώσει προσωπικές επαφές με εμπειρογνώμονες από πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα, νοσοκομεία, κτλ.

Η έλλειψη μιας τέτοιας υπηρεσίας στην Ελλάδα προβληματίσε για μεγάλο χρονικό διάστημα το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού (ΙΥΠ). Το 1979 λοιπόν, αποφάσισε να διερευνήσει τη δυνατότητα δημιουρ-

Ζήτηση και παροχή πληροφοριών για επιστήμονες που ασχολούνται με το παιδί
γιας ενός κέντρου πληροφοριών που, συγκεντρώνοντας επιστημονικές ή τεχνικές πληροφορίες για το παιδί, θα εξυπηρετούσε τους ερευνητές του ΙΥΠ, τους παιδίατρος, τους κοινωνικούς επιστήμονες και άλλους ειδικούς σε τομείς της ιατρικής και των κοινωνικών επιστημών.

Τη μελέτη για τη δημιουργία αυτού του Κέντρου ανέλαβε η INFO. Η INFO είναι ένα γραφείο που στελεχώνεται από ειδικούς βιβλιοθηκάρους. Οργανώνει βιβλιοθήκες και παρέχει βιβλιογραφικές πληροφορίες. Στόχος της η ερευνητική βιβλιοθηκονομία στην Ελλάδα. Υπεύθυνη για τη μελέτη ήταν η Ανν Μάρτιν-Παπάζογλου και συνεργάτις της η Μάρα Μοίρα. Η μελέτη ολοκληρώθηκε τον Ιούλιο του 1979, και ορισμένες από τις προτάσεις της έχουν ήδη τεθεί σε εφαρμογή. Το παρακάτω άρθρο εξετάζει τα στάδια της μελέτης καθώς και τα πορίσματα που προέκυψαν από την έρευνα.

Προεργασία της έρευνας

Ο σχεδιασμός των δραστηριοτήτων και των υπηρεσιών ενός κέντρου πληροφοριών εξαρτάται κατά πρώτο λόγο από τη διαπίστωση των αναγκών των ατόμων που θα το χρησιμοποιούν αλλά και από τη δυνατότητα των υπηρεσιών και των οργανισμών που υπάρχουν στο να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις τους. Γι' αυτό και θέσαμε σαν βάση ότι το ευρύτερο αντικείμενο της μελέτης μας θα ήταν να ερευνήσουμε τόσο τη ζήτηση όσο και την παροχή πληροφοριών στους ειδικούς που ασχολούνται με θέματα που αφορούν το παιδί σε όλη την Ελλάδα.

Για την καλύτερη διεξαγωγή της μελέτης, η έρευνα οργανώθηκε σε τρεις φάσεις:

- Φάση I: *Διερεύνηση της ζήτησης* - Εξετάσαμε τις ανάγκες των ειδικών που ασχολούνται με το παιδί.
- Φάση II: *Διερεύνηση της παροχής*. - Ερευνήσαμε τις κατηγορίες των πηγών της πληροφόρησης και την οργάνωση και επάρκεια της σχετικής εξυπηρέτησης που προσφέρουν οι τοπικές βιβλιοθήκες.
- Φάση III: *Επισκόπηση ερευνητικών δυνατοτήτων* - Ερευνήσαμε το κατά πόσο είναι προσιτές πληροφορίες για τις έρευνες που διεξάγονται στην Ελλάδα για το παιδί.

Πρόθεσή μας ήταν να συγκεντρώσουμε όσο το δυνατόν περισσότερες γνώμες ειδικών που ασχολούνται με παιδιά σε διάφορους τομείς, όπως την ιατρική, τις κοινωνικές επιστήμες, την εκπαίδευση, και

τομείς της βιομηχανίας. Σύντομα αντιληφθήκαμε πως ένας τέτοιος στόχος δεν εξυπηρετεί τη συγκεκριμένη έρευνα, γιατί οι ανάγκες και το είδος της πληροφόρησης όλων αυτών των ομάδων διαφέρουν σημαντικά. Έτσι, η μελέτη περιορίστηκε σε άτομα και οργανισμούς που εργάζονται σε τομείς που ενδιαφέρουν άμεσα το ΙΥΠ και συγκεκριμένα παιδιάτρους, χειρουργούς, παιδοψυχιάτρους, παιδοψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς, αδελφές επισκέπτριες, κρινωνιολόγους.

Η έρευνα έγινε με δύο χωριστά ερωτηματολόγια που αφορούσαν το μεν ένα τη ζήτηση πληροφοριών σχετικών με το παιδί, το δε άλλο την παροχή αυτών από ειδικούς οργανισμούς. Έτσι, το πρώτο απευθύνθηκε σε 1050 άτομα, από τα οποία απάντησαν 330, και το δεύτερο σε 25 βιβλιοθήκες με ανταπόκριση από τις 20.

Περίληψη αποτελεσμάτων

Η πληροφόρηση που πήραμε από 330 ειδικούς και 20 βιβλιοθήκες που πήραν μέρος στην έρευνα αποδεικνύει ότι υπάρχει μεγάλη ανάγκη για τη δημιουργία ενός κέντρου πληροφοριών για το παιδί που θα καλύψει τις ανάγκες των ειδικών, των βιβλιοθηκών και των ερευνητών και στο οποίο θα μπορεί να βρει κανείς ανά πάσα στιγμή συγκεντρωμένες τις πηγές πληροφοριών. Επίσης, υπέδειξε τους παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπ' όψη όταν οργανωθούν οι υπηρεσίες του Κέντρου όπως:

Τα κυριότερα ευρήματα

Συμπεράσματα

1. Επιστημονικοί τομείς

Οι ανάγκες, τα προβλήματα και η συμπεριφορά εκείνων που απάντησαν σε ό,τι αφορά την αναζήτηση και χρησιμοποίηση πληροφοριών, διέφεραν σημαντικά μεταξύ των γιαιτρών και των κοινωνιολόγων

- Για την ικανοποίηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών εκείνων που ζητούν πληροφορίες για τους τομείς της ιατρικής και των κοινωνικών επιστημών, απαιτούνται και διάφορες μορφές για τη συλλογή, την επεξεργασία και το χειρισμό των ζητούμενων πληροφοριών.

2. Ζήτηση κατά ειδικότητα

Εκείνοι που απάντησαν, επι- • Υπάρχει πραγματική ανάγκη για

Ζήτηση και παροχή πληροφοριών για επιστήμονες που ασχολούνται με το παιδί

διδώκουν, κατά ένα υψηλό ποσοστό, πολλαπλής φύσεως πληροφορίες τόσο από τον τομέα της ιατρικής όσο και από τον τομέα των κοινωνικών επιστημών, αλλά καμία απ' όσες βιβλιοθήκες εξετάσαμε κατέχει αρκετές πηγές για να ικανοποιήσει αυτή τη ζήτηση.

υπηρεσίες που να συγκεντρώνουν σε έναν τόπο πηγές πληροφοριών που καλύπτουν και τις δύο, την ιατρική και τις κοινωνικές επιστήμες, όσο το δυνατόν περισσότερο.

Παρά το γεγονός ότι τα κατά ειδικότητα ενδιαφέροντα δεν υπερέβαιναν τα 50 θέματα-κλειδιά, ένα σημαντικό ποσοστό ζητούσε πληροφορίες για ένα ευρύ πλαίσιο θεμάτων, όχι όμως συχνότερα από μία ή δύο φορές το καθένα.

• Το Κέντρο πρέπει να είναι προετοιμασμένο να αναπτύξει ένα δίκτυο πηγών πληροφοριών υψηλής αποδόσεως για να το βοηθήσει να ανταποκρίνεται στην παροχή όχι μόνο πληροφοριών που ζητούνται συχνά, αλλά και πληροφοριών που ζητούνται σπανίως ή θα ζητηθούν μόνο μία φορά.

3. Πηγές πληροφοριών

Υψηλό ποσοστό από εκείνους που απάντησαν, δεν μπορούσαν να βρουν τις πληροφορίες που ήθελαν στον τόπο της εργασίας τους και ήταν υποχρεωμένοι να τις ζητήσουν έξω από τους οργανισμούς στους οποίους εργάζονταν.

• Πολλά προβλήματα πληροφόρησης μπορεί να λυθούν απλώς και μόνο με την ύπαρξη ευκολίας πληροφόρησης. Δεν θάπρεπε λοιπόν να υπάρχουν εμπόδια τα οποία θα δυσκολεύουν τη χρήση του Κέντρου από μέρος κάθε ενδιαφερομένου.

Γενικά, είχαν την τάση, για να συλλέξουν πληροφορίες, να εξαρτώνται από τις προσωπικές τους συλλογές και από επαφές με συναδέλφους και ειδικούς.

• Θα ήταν πλεονέκτημα να αναλαμβάνει το Κέντρο δραστηριότητες για ανάπτυξη και επέκταση προσωπικών επαφών και για ενημέρωση των ειδικών επί της τρέχουσας βιβλιογραφίας, έρευνας, συνεδρίων, κτλ. στους τομείς του ιδιαίτερου ενδιαφέροντός τους.

4. Αναζήτηση ερευνών

Τόσο οι ειδικοί, όσο και οι βιβλιοθήκες, αντιμετωπίζουν σοβαρές δυσκολίες στο να βρουν πληροφορίες προερχόμενες από ελληνικές έρευνες καθώς και πληροφορίες για έρευνες.

- Θα ήταν πολύτιμο να συγκεντρώνει πληροφορίες για ο,τιδήποτε θέμα ενδιαφέρει την Ελλάδα, π.χ. έρευνες σε εξέλιξη, ερευνητές, οργανισμούς οι οποίοι μπορούν να χρησιμεύσουν σαν πηγές καθώς και ελληνικές δημοσιεύσεις.

5. Συνεργασία

Η πλειονότητα των βιβλιοθηκών που υπάρχουν είναι οργανωμένες για να χρησιμοποιούνται και να παίζουν ζωτικό ρόλο στο να εφοδιάζουν τους ειδικούς με τις ζητούμενες εκδόσεις.

- Δεν θα είναι αναγκαίο να συλλέγει, να επεξεργάζεται και να διανέμει δημοσιεύματα. Αυτό θα μπορούσε να παραμείνει έργο των βιβλιοθηκών. Το Κέντρο θα μπορούσε να προσφέρει πληροφόρηση που θα βοηθούσε τους ειδικούς, ώστε να αξιοποιούν τις υπάρχουσες πηγές πληροφοριών.

Φάση I: Διερεύνηση της ζήτησης

Αρχίσαμε με την διερεύνηση της ζήτησης για να συγκεντρώσουμε τα απαραίτητα στοιχεία για τη σύνταξη ενός ερωτηματολογίου για την έρευνα της παροχής πληροφοριών. Κυρίως, μας ενδιέφερε να μάθουμε τί είδους πληροφορίες ζητούσαν οι ειδικοί και για ποιό σκοπό, κατά πόσο αυτή η ζήτηση είχε επείγοντα χαρακτήρα, τα έντυπα που συμβουλευτήκαν, το χρόνο που διέθεσαν και το βαθμό επιτυχίας στην ανεύρεση των πληροφοριών που ζητούσαν. Συγκεντρώσαμε, επίσης, πληροφορίες για τις έρευνες που διεξάγονται κατά τομείς ειδικοτήτων, τις μεθόδους που χρησιμοποιούν οι ειδικοί για την καλύτερη ενημέρωσή τους και τις υπηρεσίες πληροφοριών στις οποίες προτιμούν να απευθύνονται.

Συντάχθηκε ένα ερωτηματολόγιο που το στείλαμε σε όλα τα διαμερίσματα της Ελλάδας. Η επιλογή των ονομάτων ήταν τυχαία και έγινε αναλογικά από τους καταλόγους των μελών επαγγελματικών

οργανώσεων και τους δημοσιευμένους καταλόγους εκείνων των νοσοκομείων και των μεγάλων οργανισμών που παρουσίαζαν ενδιαφέρον για την έρευνά μας. Το ερωτηματολόγιο στάλθηκε σε παιδιάτρους, γιατρούς, νοσοκόμους, ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς και κοινωνιολόγους ασχολούμενους με το παιδί.

Οι ερωτήσεις ήσαν διατυπωμένες κατά τρόπο που να εξασφαλίζει την εύκολη και σύντομη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου και τη συστηματοποίηση των απαντήσεων σε μηχανογραφικές κάρτες, ώστε να διευκολυνθεί η ανάλυση με ηλεκτρονικό υπολογιστή. Στις περισσότερες ερωτήσεις, το μόνο που έπρεπε να κάνουν οι παραλήπτες ήταν να βάλουν σε κύκλο την απάντηση, ενώ προβλεπόταν χώρος για σχόλια ή παρατηρήσεις. Αποφασίσαμε, εκτός από την αποστολή ερωτηματολογίων, να πάρουμε και έναν περιορισμένο αριθμό προσωπικών συνεντεύξεων για να έχουμε την ευκαιρία να συζητήσουμε με τους επιστήμονες στο χώρο της εργασίας τους. Ιδιαίτερα, μας ενδιέφεραν οι προσωπικές τους εκτιμήσεις για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν, όταν αναζητούν τις απαραίτητες στην καθημερινή τους εργασία και στο ερευνητικό τους έργο πληροφορίες. Μας ενδιέφερε ακόμη η γνώμη τους για την ενδεχόμενη δημιουργία ενός κέντρου πληροφοριών για το παιδί στην Ελλάδα.

Στο ερωτηματολόγιο απάντησε το 31% περίπου των παραληπτών, ποσοστό θεωρούμενο διεθνώς ως ικανοποιητικό για τις έρευνες που διεξάγονται με ερωτηματολόγια μέσω του ταχυδρομείου. Το μεγαλύτερο ποσοστό απαντήσεων είχαν οι παιδοψυχολόγοι και οι παιδοψυ-

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. Ανάλυση του δείγματος κατά ειδικότητες και γεωγραφική περιοχή

Ειδικότητες	Α πο σ τ ο λ ή			Ε π ι σ τ ρ ο φ ή			
	Αττική	Επαρχία	Σύνολο	Αττική	Επαρχία	Σύνολο	
Ομάδα Α	Παιδιάτροι	243	456	699	81	107	188
	Χειρουργοί						
Ομάδα Β	Παιδοψυχολόγοι	48	4	52	30	11*	41
	Παιδοψυχίατροι						
Ομάδα Β'	Κοινωνιολόγοι	145	137	282	38	50	88
	Κοινωνικοί Λειτουργοί						
	Αδελφές Επισκέπτριες						
Σύνολο	436	597	1033	149	168	317	

* Σημείωση: Ορισμένοι οργανισμοί κυκλοφόρησαν το ερωτηματολόγιο ανάμεσα στο προσωπικό τους, και σ' αυτό οφείλεται ο αυξημένος αριθμός επιστροφών έναντι των αποστολών

χίατροι (83%). Οι απαντήσεις από άλλες ιατρικές ειδικότητες και από το χώρο των κοινωνικών επιστημών ήσαν 26% και 31%, αντιστοίχως (βλ. Πίνακα Ι). Για την καλύτερη ανάλυση των ερωτηματολογίων, χωρίσαμε τις απαντήσεις σε δύο ομάδες σύμφωνα με επιστημονικές και επαγγελματικές ειδικότητες, όπως φαίνεται στον Πίνακα.

Ανάλυση των αποτελεσμάτων

Δύο ήσαν τα βασικά στοιχεία που προέκυψαν από τις απαντήσεις: Οι μεγάλης απόκλισης διαφορές ανάμεσα στις ειδικότητες των ομάδων Α και Β, και η σωρεία των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν όσοι εργάζονται στην επαρχία. Συνεπώς, η ανάλυση των στοιχείων τόσο κατά ομάδες ειδικοτήτων όσο και κατά γεωγραφική περιοχή (π.χ., Αττική και επαρχία) παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Χαρακτηριστικά των ειδικοτήτων

Από τα στοιχεία μας για τις κατηγορίες ειδικοτήτων, προκύπτει το εξής ενδιαφέρον συμπέρασμα: Ότι ειδικοί και από τις δύο ομάδες απασχολούνται ή ενδιαφέρονται για θέματα έξω από την ειδικότητά τους. Για παράδειγμα, περίπου οι 30 στους 100 παιδίατρος και ψυχολόγους απασχολούνται και με άλλα συγγενή θέματα ανεξάρτητα από την ειδικότητά τους. Από την ομάδα Β (Κοινωνιολόγων και Κοινωνικών λειτουργών), περισσότερο από το 90% ενδιαφέρεται για θέματα παιδιατρικής και ψυχολογίας.

Αυτές οι διεπιστημονικές τάσεις ήσαν εμφανείς και στους τομείς ενδιαφερόντων που ανέφεραν 217 από τους ειδικούς. Δηλαδή, αν και η πλειοψηφία απασχολείτο σε τομείς αυστηρά περιορισμένους στα πλαίσια της ειδικότητάς τους, σχεδόν το 31% ειδικευόταν σε τομείς, όπως ανάπηρα παιδιά, οικογένεια και παιδί, περιβάλλον και παιδί, σε θέματα δηλαδή που απαιτούν πληροφορίες τόσο από ιατρικές ειδικότητες όσο και από ειδικότητες των κοινωνικών επιστημών.

Όπως αναμενόταν, η πιο συχνή ζήτηση (91%) αφορούσε πληροφορίες για την κάλυψη καθημερινών αναγκών. Μόνο το 33% επεδίωκε τη συγκέντρωση πληροφοριών για ερευνητικούς σκοπούς. Η Ομάδα Α παρουσίασε τον μεγαλύτερο αριθμό-απασχολουμένων με ερευνητικά προγράμματα (72), ενώ από την ομάδα Β, μόνο 12.

Από την εξέταση των τίτλων των προγραμμάτων ερευνών, στα οποία λαμβάνουν μέρος οι συμμετέχοντες στην έρευνα, βγαίνει το συμπέρασμα ότι ένα μικρό ποσοστό των επιστημόνων της Αττικής και

Ζήτηση και παροχή πληροφοριών για επιστήμονες που ασχολούνται με το παιδί

της επαρχίας, της ίδιας ειδικότητας, ασχολείται με τις ίδιες έρευνες. Επίσης, σε μερικές περιπτώσεις, το ίδιο θέμα ερευνάται από διαφορετικούς ειδικότητας επιστημόνων, όπως π.χ. μία κοινωνική λειτουργός και ένας ψυχολόγος ερευνούν το θέμα «Εγκληματικότητα ανηλίκων» και ένας παιδίατρος και μία κοινωνική λειτουργός ερευνούν το θέμα «Εμβολιασμοί παιδικής ηλικίας».

Πολύ λίγα θέματα (λιγότερα από 25%) ερευνώνται από δύο ή περισσότερους ερευνητές ή ερευνητικές ομάδες. Σ' αυτά συμπεριλαμβάνονται έρευνες για: αιματολογία και μεσογειακή αναιμία, διατροφή, εμβολιασμούς, κυτταρογενετική, νευρολογία, προληπτική παιδιατρική, ανοσοβιολογία, λοιμώξεις, νεογνολογία, νεφρολογία και ψυχολογία σπαστικών και απροσάρμοστων παιδιών.

Οι πληροφορίες που είχαν ανάγκη οι ειδικοί κάλυπταν 70 περίπου θέματα, αν και η μεγαλύτερη ζήτηση συγκεντρωνόταν σε 25 από αυτά, όπως φαίνεται στον Πίνακα 2. Λιγότερο από το 1% ζήτησε

ΠΙΝΑΚΑΣ 2. Ποιά θέματα αναφέρθηκαν συχνότερα από τους ειδικούς των δύο ομάδων

ΟΜΑΔΑ Α'	ΟΜΑΔΑ Β
1. Νέες απόψεις για θεραπεία ασθενειών	* 1. Κοινωνιολογία
2. Φαρμακολογία	* 2. Ψυχολογία του παιδιού
* 3. Διάγνωση και πρόληψη στην παιδιατρική	* 3. Προληπτική παιδιατρική
4. Νεογνολογία	* 4. Ιδρυματική περίθαλψη
* 5. Ψυχολογία του παιδιού	5. Κοινωνική πρόνοια
6. Παιδοψυχιατρική	6. Εξέλιξη του κλάδου κοινωνικών λειτουργιών
* 7. Κοινωνιολογία	7. Κοινωνική εργασία
* 8. Ιδρυματική περίθαλψη	8. Ανάπηρα παιδιά
* 9. Οικογένεια και παιδί	9. Ειδική εκπαίδευση
10. Χειρουργική	*10. Οικογένεια και παιδί
11. Διατροφή	11. Βελτίωση αναγκών και εξέλιξη του παιδιού
12. Νεφρολογία	*12. Εμβολιασμοί
13. Ψυχική υγιεινή	
14. Παιδαγωγική έρευνα	
*15. Εμβολιασμοί.	

Σημείωση: Με αστερίσκο (*) σημειώνονται θέματα κοινού ενδιαφέροντος για τις δύο ομάδες.

Ανν Μάρτιν-Παπάζογλου και Μάρα Μοίρα

πληροφορίες για τα υπόλοιπα 45 θέματα.

Οι κυριότερες πηγές πληροφοριών των ειδικών ήσαν: το προσωπικό τους υλικό ή αρχείο, βιβλιοθήκες στην Ελλάδα, επαφές με συναδέλφους, βιβλιοθήκες στο εξωτερικό και οι οργανισμοί όπου εργάζονται. Οι ειδικοί στην Ομάδα Α χρησιμοποιούσαν ως βασική πηγή πληροφοριών το προσωπικό τους υλικό και τις προσωπικές τους επαφές και είχαν σε μεγαλύτερο βαθμό από την Ομάδα Β την τάση να χρησιμοποιούν ως πηγές πληροφοριών, βιβλιοθήκες, ξένες δημοσιεύσεις και υλικό συνεδρίων. Οι ειδικοί τής ομάδας Β έδωσαν έμφαση στις προσωπικές τους επαφές. Τις θεωρούν σημαντικές πηγές πληροφόρησης. Σημαντική διαφορά, επίσης, υπήρχε στη χρήση βιβλίων, περιοδικών, συνεδρίων, κτλ. (βλ. Πίνακα 3) μεταξύ των δύο ομάδων. Η ομάδα Α, π.χ., συμβουλευόταν με μεγαλύτερη συχνότητα περιοδικά απ' ό,τι βιβλία, ενώ η ομάδα Β έδειχνε προτίμηση στα βιβλία. Γενικά, η ομάδα Α είναι εκείνη που έκανε μεγαλύτερη χρήση πηγών. Παρά τό γεγονός ότι έκαναν χρήση του προσωπικού τους αρχείου και των προσωπικών τους επαφών, είχαν μεγαλύτερη τάση να χρησιμοποιούν βιβλιοθήκες, abstracts και indexes, ξενόγλωσσα δημοσιεύματα και συνέδρια ως πηγές πληροφοριών, σε σύγκριση με την ομάδα Β.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: Χρήση συγκεκριμένων πηγών πληροφοριών από τις ομάδες ειδικότητας

Πηγή	Ομάδα Α	Ομάδα Β
	%	%
Προσωπικό υλικό	59	63
Βιβλιοθήκες στην Ελλάδα	52	43
Προσωπικές επαφές	40	70
Βιβλιοθήκες στο εξωτερικό	38	18
Οργανισμός όπου εργάζονται	23	34
Περιοδικά	93	59
Βιβλία	88	73
Συνέδρια, συναντήσεις	67	54
Abstracts Indexes	25	7
Άλλες πηγές	1	5

Έλλειψη τοπικών πληροφοριακών διευκολύνσεων

Ένα σημαντικό στοιχείο που προέκυψε από τη μελέτη μας αφορά το χαμηλό ποσοστό ειδικών — ιδιαίτερα της ομάδας Α — που είχαν τη δυνατότητα να βρουν στο χώρο της εργασίας τους τις πληροφορίες που ζητούσαν (βλ. Πίνακα 3). Οι δύο ομάδες έδειξαν παρ' όλα αυτά

Ζήτηση και παροχή πληροφοριών για επιστήμονες που ασχολούνται με το παιδί

μεγάλο ενδιαφέρον και συνέχισαν τις ερευνές τους σε άλλες βιβλιοθήκες και οργανισμούς (το 63% της ομάδας Α και το 53% της ομάδας Β). Απευθύνθηκαν σε 49 βιβλιοθήκες από τις οποίες οι 28 κάλυπταν θέματα κοινωνικών επιστημών (χρησιμοποιήθηκαν από 91 ειδικούς) και οι 21 κάλυπταν ιατρικά θέματα (χρησιμοποιήθηκαν από 203 ειδικούς). Η πλειοψηφία τους (72%) απευθύνθηκε σε λιγότερες από 15 βιβλιοθήκες (3 κοινωνικών επιστημών, 2 δημόσιες, οι υπόλοιπες είναι βιβλιοθήκες νοσοκομείων ή κλινικών). Το 50% επισκέφτηκε τις βιβλιοθήκες, το 11% τηλεφώνησε και το 8% χρησιμοποίησε το ταχυδρομείο.

Γλώσσα και ηλικία απαιτούμενου υλικού

Η Ομάδα Α ζητούσε περισσότερο ξενόγλωσσα περιοδικά και πρόσφατα δημοσιευμένες πληροφορίες. Συγκεκριμένα τα ποσοστά χρήσης ξενόγλωσσου υλικού ήταν:

	Ομάδα Α'	Ομάδα Β'
	%	%
Ελληνικά	66	98
Αγγλικά	78	22
Γαλλικά	25	9
Γερμανικά	7	1

Από τους ειδικούς της ομάδας Α, το 92% ζήτησε υλικό δημοσιευμένο μετά το 1970. Από την ομάδα Β, το 60% ζήτησε υλικό που δημοσιεύτηκε πριν ή κατά το 1970, ενώ το 65% ζήτησε υλικό που δημοσιεύτηκε μετά το 1970. Ειδικοί και των δύο ομάδων υπογράμμισαν το πόσο δύσκολο ήταν να ενημερωθούν για τις πρόσφατες εξελίξεις του κλάδου τους (ομάδα Α 41% και ομάδα Β 61%).

Συχνότητα ζήτησης

Ο ρυθμός με τον οποίον οι δύο ομάδες ζητούσαν πληροφορίες και το χρονικό διάστημα που χρειάστηκε για να τις βρουν διαφέρει σημαντικά κατά περίπτωση. Κατά μέσο όρο, οι περισσότεροι από τους ειδικούς της Ομάδας Α ζητούσαν πληροφορίες τουλάχιστον μία φορά τη βδομάδα, γνώριζαν συνήθως καλύτερα πού να αποταθούν και διέθεταν λιγότερο χρόνο για την ανεύρεση των πληροφοριών (βλ. Πίνακα 4).

Ανν Μάρτιν-Παπάζογλου και Μάρα Μοίρα

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: Γνώση των πηγών. Πόσο χρόνο διάβασαν οι ειδικοί για την αναζήτηση των πληροφοριών

		Ομάδα Α	Ομάδα Β
Γνώση των πηγών	Πηγή γνωστή	42	26
	Πρέπει να ψάξετε	51	64
	Ανάγκη συμβουλής	30	54
Χρόνος αναζήτησης	Λιγότερο από μία ώρα	32	19
	Μία μέρα ή λιγότερο	62	44
	Μερικές ημέρες	17	28
	Περισσότερο	7	17
Συχνότητα ζήτησης	Μία φορά την εβδομάδα ή περισσότερο	48	22
	Μερικές φορές το μήνα	40	47
	Μερικές φορές το χρόνο	12	10
	Σπάνια	2	8

Βαθμός ικανοποίησης

Στον Πίνακα 5 αναγράφεται α) ο βαθμός επιτυχίας στην ανεύρεση πληροφοριών και β) το πόσο οι πηγές που έχουν οι ειδικοί στη διάθεσή τους είναι ικανοποιητικές. Το ποσοστό των ειδικών της ομάδας Α που βρήκαν όλες ή σχεδόν όλες τις πληροφορίες που ζητούσαν είναι σημαντικά μεγαλύτερο από εκείνο της ομάδας Β. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 50% των ειδικών της ομάδας Β κάλυπτε μερικές μόνο από τις ανάγκες του.

Γενικά, οι ειδικοί και των δύο ομάδων ελάχιστα είναι ικανοποιημένοι από τις πηγές πληροφοριών που υπάρχουν. Πολλοί από αυτούς, σε σχόλιά τους, ανέφεραν τη δυσαρέσκειά τους για τις πηγές πληροφοριών καθώς και παραδείγματα από αποτυχημένες προσπάθειες ενημέρωσής τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: Ποσοστό επιτυχίας και βαθμός ικανοποίησης των ομάδων ειδικοτήτων από τις πηγές πληροφοριών

		Ομάδα Α %	Ομάδα Β %
Ποσοστό επιτυχίας	Πάντα επιτυχείς	10	3
	Συχνά επιτυχείς	67	34
	Από καιρό σε καιρό	29	49
	Ποτέ επιτυχείς	3	9
Ικανοποίηση	Πάντα ικανοποιημένοι	6	5
	Μερικώς ικανοποιημένοι	43	38
	Καθόλου ικανοποιημένοι	11	9

Ζήτηση και παροχή πληροφοριών για επιστήμονες που ασχολούνται με το παιδί

Χαρακτηριστικά των ειδικών στην Αττική και την επαρχία

Από την ανάλυση των απαντήσεων της Αττικής και της επαρχίας έγιναν ορισμένες ενδιαφέρουσες συγκρίσεις που, όπως είχε προβλεφθεί, οφείλονται στις γνωστές συνθήκες της επαρχίας, όπως για παράδειγμα μεγάλη έλλειψη βιβλιοθηκών ή άλλων πηγών πληροφόρησης, και, κατά συνέπεια, ελάχιστες δυνατότητες ενημέρωσης για τις εξελίξεις της επιστήμης, κτλ.

Βασικά, τα χαρακτηριστικά των ειδικοτήτων στην Αττική και στην επαρχία δεν διέφεραν σημαντικά από εκείνα των ομάδων ειδικοτήτων στο σύνολό τους. Μερικές από τις πίο ενδιαφέρουσες διαφορές μεταξύ εκείνων που απάντησαν από τις περιοχές αυτές, εμφανίζονται στον Πίνακα 6.

Σε σύγκριση με τους συναδέλφους τους της Αττικής, οι ειδικοί που εργάζονται στην επαρχία: (1) χρειάζονται πληροφορίες πιο συχνά, (2) ξοδεύουν περισσότερο χρόνο για την αναζήτησή τους, (3) χρησιμοποιούν το προσωπικό υλικό τους και τις προσωπικές τους επαφές περισσότερο και (4) είναι λιγότερο εξοικειωμένοι με τις πηγές που χρειάζονται για να βρεθούν οι πληροφορίες. Το ποσοστό επιτυχίας και ο βαθμός ικανοποίησης σε σχέση με τις πηγές ήταν ουσιαστικά το ίδιο στην επαρχία και στην Αττική. Επικρατεί όμως στην επαρχία μια βαθιά δυσανεμία για την έλλειψη πηγών, που εκφράζεται έντονα με αυτά που σημειώνουν οι ειδικοί γι' αυτήν:

Το «δεν υπάρχουν δυνατότητες στο νομό μας», «προσπαθώ αλλά δυστυχώς δεν βρίσκω τίποτα» και «συνήθως από δικά μου βιβλία ή συναδέλφων», ήταν μερικές από τις πίο συνηθισμένες παρατηρήσεις. Ένας επιστήμονας περιέγραψε λακωνικά την κατάσταση ως εξής: «είναι πολύ δύσκολο στον περιορισμένο σε μέσα ενημέρωσης τόπο μας να βρεθούν οργανωμένες βιβλιοθήκες. Με δική μου πρωτοβουλία ψάχνω οπουδήποτε, χωρίς προγραμματισμό».

Στην Αττική, η κατάσταση ήταν καλύτερη γιατί οι πληροφορίες φτάνουν ευκολότερα στους ενδιαφερομένους και υπάρχουν οργανωμένες βιβλιοθήκες, αλλά και πάλι, ορισμένες ειδικότερες επιστημόνων αντιμετωπίζουν σημαντική έλλειψη πληροφόρησης, όπως, για παράδειγμα, όσοι ασχολούνται με την κοινωνική εργασία.

Φάση II: Διερεύνηση της παροχής πληροφοριών

Στη δεύτερη φάση της μελέτης μας, εξετάσαμε τις πηγές πληροφόρησης που είναι διαθέσιμες στις τοπικές βιβλιοθήκες, σε

ΠΙΝΑΚΑΣ 6: Ανάλυση των ειδικών στην Αττική και Επαρχία

		Αττική	Επαρχία		
Ανάγκη	Πληροφόρησης	%	%		
		Καθημερινή εργασία	89	93	
		Ειδικευμένη εργασία	44	23	
Πηγές πληροφοριών	Πηγές πληροφοριών	Βιβλιοθήκες στην Ελλάδα	70	35	
		Προσωπικά υλικά.	56	63	
		Βιβλιοθήκες στο εξωτερικό	45	25	
		Προσωπικές επαφές	43	52	
		Οργανισμοί όπου εργάζονται	32	21	
		Περιοδικά	85	82	
		Βιβλία	81	85	
		Abstracts and Indexes	28	13	
		Συνέδρια κτλ.	69	59	
		Άλλες πηγές	1	2	
Γνώση των πηγών	Γνώση πηγών	Πηγή γνωστή	44	32	
		Πρέπει να ψάξετε	58	56	
		Ανάγκη συμβουλής	27	40	
	Χρόνος ανάζητησης	Χρόνος ανάζητησης	Λιγότερο από μια ώρα	24	33
			Μια μέρα ή λιγότερο	61	51
			Μερικές μέρες	21	19
			Περισσότερο	7	12
	Συχνότητα ζήτησης	Συχνότητα ζήτησης	Μιά φορά την εβδομάδα ή περισσότερο	34	46
			Μερικές φορές το μήνα	47	38
			Μερικές φορές το χρόνο	15	8
			Σπάνια	1	4
	Ποσοστό επιτυχίας και βαθμός ικανοποίησης	Ποσοστό επιτυχίας	Πάντα επιτυχείς	10	10
Συχνά επιτυχείς			65	58	
Από καιρό σε καιρό επιτυχείς			27	30	
Ποτέ επιτυχείς			1	4	
Βαθμός ικανοποίησης	Βαθμός ικανοποίησης	Πάντα ικανοποιημένοι	5	6	
		Μερικώς ικανοποιημένοι	44	39	
		Καθόλου ικανοποιημένοι	9	13	

Ζήτηση και παροχή πληροφοριών για επιστήμονες που ασχολούνται με το παιδί

περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, για την ικανοποίηση των αναγκών όσων ασχολούνται με θέματα που αφορούν το παιδί. Συναντήσαμε δυσκολία στη συλλογή ενός δείγματος για τη φάση αυτή της έρευνας, α) γιατί δεν είναι γνωστός κατά προσέγγιση ο αριθμός των βιβλιοθηκών που υπάρχουν στους οργανισμούς των ιατρικών και κοινωνικών υπηρεσιών όλης της Ελλάδας και β) γιατί η βιβλιογραφία που θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε στη συλλογή του δείγματος ήταν εξαιρετικά περιορισμένη.

Για να δώσουμε λύση στο πρόβλημα, αποφασίσαμε να φτιάξουμε έναν κατάλογο με τις βιβλιοθήκες και τους οργανισμούς που χρησιμοποίησαν οι ειδικοί σύμφωνα με τις απαντήσεις τους στο ερωτηματολόγιο της πρώτης φάσης. Τον κατάλογο αυτό παραβάλαμε για τον εμπλουτισμό του με πηγές, όπως ο συλλογικός κατάλογος επιστημονικών περιοδικών βιβλιοθηκών Ελλάδος, βιολογο-ιατρικά περιοδικά στις βιβλιοθήκες της Αθήνας, κατάλογος κοινοφελών οργανώσεων προνοίας και υγείας, πολιτιστικά σωματεία και βιβλιοθήκες, καθώς και κατάλογοι οργανισμών που έχει συντάξει το Υπουργείο Κοινωνικών Υπηρεσιών.

Ο τελικός κατάλογος περιλάμβανε 60 οργανισμούς, εκ των οποίων οι 26 είχαν έναν επαρκή-αριθμό εκδόσεων ώστε να συγκροτούν βιβλιοθήκη (βλ. Πίνακα 7). Ήρθαμε σε επαφή μαζί τους, και οι 20 δέχτηκαν να πάρουν μέρος στην έρευνα.

Επισκεφθήκαμε τις τρεις επαρχιακές βιβλιοθήκες (και οι τρεις βρίσκονται στη Θεσσαλονίκη) αλλά η έρευνα δεν απέδωσε, γιατί οι συλλογές δεν ήταν ικανοποιητικά οργανωμένες. Αυτό το ατυχές γεγονός περιορίσε από γεωγραφική άποψη την έρευνά μας στην περιοχή Αθηνών.

Η συλλογή των στοιχείων έγινε με τη μέθοδο των προσωπικών συνεντεύξεων. Ρωτήσαμε κάθε υπεύθυνο βιβλιοθήκης για το μέγεθος και το είδος της συλλογής, για τα θέματα που καλύπτονται και σε ποιές γλώσσες, για τον αριθμό του προσωπικού και για το αν υπάρχουν ευκολίες για το κοινό, όπως αναγνωστήριο, υπηρεσία δανεισμού, υπηρεσία φωτοαντιγράφων, κτλ.

Έγιναν ακόμα ερωτήσεις για το είδος των πληροφοριών που συνήθως ζητούνται, το είδος των εκδόσεων που χρησιμοποιούν για να απαντήσουν και το βαθμό ανταπόκρισης στη ζήτηση πληροφοριών. Τέλος, ρωτήσαμε τους υπεύθυνους για τον τρόπο οργάνωσης των βιβλιοθηκών και των συλλογών τους, τα πλεονεκτήματα της συνεργασίας που υπάρχει μεταξύ βιβλιοθηκών και το είδος των υπηρεσιών ή πληροφοριών που θα τους ήταν περισσότερο χρήσιμο.

Το πιο ενθαρρυντικό στοιχείο που προέκυψε ήταν ότι στο σύνολό τους οι βιβλιοθήκες είχαν ικανοποιητική προμήθεια πηγών πληροφόρησης γύρω από τα θέματα που ενδιέφεραν την έρευνά μας. Πιο συγκεκριμένα, όλες οι βιβλιοθήκες λάμβαναν τα κυριότερα περιοδικά που κάλυπταν τις βασικές θεματογραφικές περιοχές τους. Τα πιο σημαντικά περιοδικά περιλήψεων και βιβλιογραφίας γύρω από θέματα κοινωνικών και ιατρικών επιστημών των τελευταίων δέκα χρόνων ήταν διαθέσιμα, ενώ τρεις ιατρικές βιβλιοθήκες και μία βιβλιοθήκη κοινωνικών επιστημών συγκέντρωναν συστηματικά δημοσιεύματα της ελληνικής ερευνητικής δραστηριότητας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7: *Επέκταση της οργάνωσης και των υπηρεσιών της βιβλιοθήκης για το κοινό*

Κατηγορία	Ιατροί	Κοινωνιολόγοι	
	%	%	
Βιβλιοθήκη οργανωμένη για χρήση	50	40	
Κατάλογος συλλογών	45	45	
Οργάνωση	Υλικά τοποθετημένα σε κεντρικούς χώρους, προσιτά στο κοινό	55	40
	Διεθνώς αναγνωρισμένο σύστημα οργάνωσης των υλικών	30	35
	Προσωπικό: ένας υπεύθυνος	40	40
	Προσωπικό: δύο ή περισσότεροι υπεύθυνοι	20	25
	Λειτουργεί καθημερινά	55	45
	Λειτουργεί μόνο απογεύματα	25	25
	Αναγνωστήριο	45	35
Υπηρεσίες για το κοινό	Εξυπηρέτηση του κοινού ως προς την ανεύρεση του υλικού	50	40
	Απάντηση σε τηλεφωνικά ερωτήματα	45	45
	Φωτοτυπίες	45	—
	Δανεισμός		
	Συλλογή βιβλιογραφίας μετά από αίτηση	5	5
Διανομή καταλόγου νέων τίτλων, περιοδικών, κτλ.	20	10	

Σε γενικές γραμμές, οι συλλογές βιβλίων ήταν μικρές και επιστημονικά ξεπερασμένες. Μόνο το 20% των βιβλιοθηκών είχαν το είδος των βιβλιογραφιών που απαιτούνται για αναδρομική έρευνα και για την εύρεση δημοσιευμάτων. Επίσης, σπάνια συναντήσαμε πηγές παραπομπών, οδηγούς, ετήσιες εκδόσεις και καταλόγους.

Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο ήταν ότι το 90% των βιβλιοθηκών

Ζήτηση και παροχή πληροφοριών για επιστήμονες που ασχολούνται με το παιδί
 ήταν οργανωμένο για χρήση, π.χ., οι τόμοι ήταν τοποθετημένοι σε ράφια, υπήρχε κάποιος υπεύθυνος για τη συλλογή που ήταν σε θέση να προσφέρει έστω και μια στοιχειώδη, αν όχι πλήρη, εξυπηρέτηση. Σχεδόν το 95% των βιβλιοθηκών επέτρεπαν σε άτομα που δεν εργάζονταν στον οργανισμό, να τις χρησιμοποιούν (βλ. Πίνακα 8).

ΠΙΝΑΚΑΣ 8: Εκδόσεις με τη συχνότερη ζήτηση

Κατηγορίες	Ιατροί	Κοινωνιο- λόγοι	Σύνολο
	%	%	%
1. Περιοδικά	55	35	90
2. Υλικά συνεδρίων	40	30	70
3. Ευρετήρια, κατάλογοι πανεπιστημίων κτλ.	35	30	65
4. Abstracts and Indexes	40	25	65
5. Εγκυκλοπαιδείες και λεξικά	40	20	60
6. Στατιστικά δημοσιεύματα	20	40	60
7. Εγχειρίδια και οδηγοί	25	30	55
8. Διατριβές	25	25	50
9. Βιβλιογραφίες κατά θέματα, κατάλογοι εκδόσεων κ.τλ.	25	25	50
10. Μονογραφίες	20	25	45
11. Γενικές βιβλιογραφίες (για ανίχνευση θεμάτων)	5	10	15
12. Τεχνικά θέματα	10	5	15

Για τον καθορισμό του εύρους των θεμάτων που κάλυπτε η κάθε βιβλιοθήκη, δώσαμε στους υπεύθυνους έναν κατάλογο που συντάξε η Ουνισέφ για το Διεθνές Έτος του Παιδιού και τους ζητήσαμε να σημειώσουν σ' αυτόν τις εκδόσεις που υπήρχαν στη βιβλιοθήκη τους.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι βιβλιοθήκες έχουν την τάση να καλύπτουν είτε την κοινωνική είτε την ιατρική πλευρά των θεμάτων, ανάλογα με το είδος τους. Κατά συνέπεια, καμιά από τις βιβλιοθήκες στις οποίες απευθυνθήκαμε δεν ήταν σε θέση να μας δώσει πληροφορίες για το παιδί σε τομείς-κλειδιά, που απαιτούν δημοσιεύματα τόσο των κοινωνικών επιστημών όσο και της ιατρικής. Για παράδειγμα, κάποιος που θα ενδιαφερόταν για τα παιδιά που έχουν κάποια αναπηρία θα έπρεπε να χρησιμοποιήσει τρεις τουλάχιστον βιβλιοθήκες.

Τέσσερα πράγματα κυρίως ζητούν οι ενδιαφερόμενοι από τις βιβλιοθήκες: α) την εύρεση ενός συγκεκριμένου δημοσιεύματος, β) εκδόσεις για ένα συγκεκριμένο θέμα, γ) φωτοαντίγραφα και δ) δυνατότητα δανεισμού. Τα αιτήματα για συγκεκριμένα στοιχεία ήταν λίγα και συνήθως αφορούσαν ονόματα και διευθύνσεις οργανισμών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 9: Αιτήματα για υπηρεσίες πληροφοριών κατά ομάδες ειδικοτήτων, γεωγραφικό χώρο και βιβλιοθήκες

Υπηρεσία	Ομάδες ειδικοτήτων		Γεωγραφικός χώρος		Βιβλιοθήκες
	Ομάδα Α'	Ομάδα Β'	Αττική	Επαρχία	
	Βαθμός %	Βαθμός %	Βαθμός %	Βαθμός %	
Ενημέρωση στις πρόσφατες εξελίξεις	77	80	84	89	50
Υπηρεσία βιβλιογραφικών πληροφοριών	76	56	80	74	70
Υπηρεσία ερωτήσεων-απαντήσεων	43	53	67	66	60
Υπηρεσία φωτοαντιγράφων	54	34	70	62	55
Δελτίο Abstracts/Indexes	32	43	60	64	70
Υπηρεσία μεταφράσεων	12	6	33	33	35

Οι τύποι των δημοσιευμάτων που πιό συχνά ζητούνται, δίνονται στον Πίνακα 9.

Η πλειοψηφία των υπεύθυνων που ρωτήθηκαν πίστευε ότι το μέγεθος και το θεματικό περιεχόμενο των συλλογών τους ήταν τέτοιο, ώστε να καλύπτει τις ανάγκες του κοινού.

Η πιό συνηθισμένη μέθοδος ενημέρωσης από τις υπηρεσίες της βιβλιοθήκης ήταν η διανομή καταλόγων των εκδόσεων που απόκτησαν πρόσφατα. Το 45% των βιβλιοθηκών κυκλοφορούσε καταλόγους των τίτλων των περιοδικών και/ή των νέων βιβλίων του οργανισμού τους. Μόνο τρεις βιβλιοθήκες συνέτασσαν και διένεμαν βιβλιογραφίες κατά θέματα. Χαμηλό, λιγότερο από 15%, ήταν το ποσοστό των βιβλιοθηκών που είχαν στη διάθεσή του κοινού πληροφοριακά έντυπα για τις υπηρεσίες της βιβλιοθήκης, τους κανονισμούς της, κτλ.

Τέλος, και το πιο σημαντικό απ' όλα, ζητήσαμε από τους υπεύθυνους να μας ενημερώσουν για τη συνεργασία ανάμεσα σε βιβλιοθήκες, και μάθαμε ότι, χωρίς εξαίρεση, η πιό σημαντική εκδήλωση συνεργασίας ήταν η παροχή φωτοαντιγράφων. Πάνω από το 45% των βιβλιοθηκών παρείχαν φωτοαντίγραφα σε ενδιαφερομένους από άλλους χώρους και περίπου το 15% απ' αυτές προσέφεραν ταχυδρομική εξυπηρέτηση σε ενδιαφερομένους που διαμένουν στην επαρχία.

Η πλειοψηφία των βιβλιοθηκών της περιοχής Αθηνών στηριζόταν για την ανεύρεση περιοδικών στον Union Catalogue of Bio-medical Periodicals και στον Union Catalogue of Scientific Periodicals. Τρεις βιβλιοθήκες προμήθευαν στους ενδιαφερομένους φωτοαντίγραφα από το εξωτερικό, όταν δεν μπορούσαν να βρουν το ζητούμενο περιοδικό στους δύο καταλόγους που αναφέραμε.

Άλλες μορφές συνεργασίας ανάμεσα στις βιβλιοθήκες ήταν ο

Ζήτηση και παροχή πληροφοριών για επιστήμονες που ασχολούνται με το παιδί

μεταξύ τους δανεισμός βιβλίων, η ανταλλαγή διπλών τευχών περιοδικών, και, σαν ειδική εξυπηρέτηση σε περιπτώσεις που μία βιβλιοθήκη δεν μπορούσε να ανταποκριθεί στο αίτημα κάποιου δανειστή της, η παραπομπή του αιτήματος σε άλλη βιβλιοθήκη. Ο όγκος των αιτημάτων μοιράζεται μεταξύ τριών βιβλιοθηκών: Κατ' αρχήν του Ευαγγελισμού, του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών και του ΕΚΚΕ (Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών). Δεν είναι, δυστυχώς, δυνατή μία λεπτομερέστερη ανάλυση του αριθμού και της φύσης των ανικανοποίητων αιτημάτων του κοινού, γιατί οι βιβλιοθήκες δεν κρατούν συνήθως στατιστικά στοιχεία γύρω από το θέμα αυτό.

Η συνεργασία ανάμεσα στις βιβλιοθήκες ήταν πυκνή, και υπήρχε μεγάλη διάθεση να επεκταθεί και σε άλλα θέματα. Σε γενικές γραμμές, το 60% των υπευθύνων βιβλιοθηκών που ρωτήθηκαν απάντησαν ότι η βιβλιοθήκη τους προσφεύγει και σε άλλες βιβλιοθήκες, το 75% ότι άλλες βιβλιοθήκες χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες τους και το 90% ότι θα υποστήριζαν απόλυτα τις δραστηριότητες ενός ειδικευμένου Κέντρου Πληροφοριών για το Παιδί.

Φάση III: Επισκόπηση ερευνητικών δυνατοτήτων

Σαν ένα μέρος της έρευνάς μας για την προσφορά πηγών πληροφόρησης, εξετάσαμε τις δυνατότητες που υπάρχουν για την εύρεση δημοσιευμάτων και πληροφοριών γύρω από τις έρευνες που διεξάγονται στην Ελλάδα για θέματα που αφορούν το παιδί. Μας ενδιέφερε ιδιαίτερα να μάθουμε ποιά ήταν τα καλύτερα μέσα για την συστηματική απόκτηση εντύπων πληροφοριών για θέματα ερευνητικής δραστηριότητας.

Αποτελέσματα

Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας είχαν τη μορφή ποιοτικών ενδείξεων που λήφθηκαν από υπεύθυνους βιβλιοθηκών κατά την διάρκεια των συνεντεύξεών μας για τη «Διερεύνηση της ζήτησης».

Γενικά, στο 40% των βιβλιοθηκών παρουσιάζεται ζήτηση δημοσιευμάτων ερευνών επί διαφόρων θεμάτων, και όλοι αναφέρθηκαν στις δυσκολίες που συναντούσαν στην προσπάθειά τους να τις βρουν. Θεωρούσαν πως το κυριότερο πρόβλημα ήταν η έλλειψη κατάλληλης

σχετικής βιβλιογραφίας. Για την εντόπιση και παρακολούθηση ερευνητικών προγραμμάτων, ερευνητικών εκθέσεων, εργασιών, κτλ., χρησιμοποιήθηκαν πηγές όπως η ελληνική βιβλιογραφία, επιστημονική έρευνα και τεχνολογία και άλλες πηγές όπως επετηρίδες πανεπιστημίων, επιστημονικά περιοδικά και κατάλογοι των εκδόσεων από μεμονωμένους οργανισμούς.

Παρ' όλα αυτά, διατυπώθηκαν επιφυλάξεις για τη χρησιμότητα αυτών των πηγών, επειδή ήσαν, για παράδειγμα, απελπιστικά ξεπερασμένες, δύσκολο να ερευνηθούν ή δεν ανέφεραν αρκετά στοιχεία, ώστε να έχει νόημα η αναδρομική τους αναδίφηση.

Διαπιστώσαμε ότι οι καλύτερες πηγές για την εύρεση δημοσιευμάτων επί ερευνών είναι τα αρχεία των δελτίων καταλόγου που κρατούν οι βιβλιοθήκες. Τρεις ιατρικές βιβλιοθήκες και μία βιβλιοθήκη κοινωνικών επιστημών προσπαθούσαν να συγκεντρώσουν και να φτιάξουν ένα αρχείο όλων των ελληνικών δημοσιευμάτων επί ερευνών και κυρίως των διατριβών πάνω σε θέματα που ενδιαφέρουν το δανειστικό τους κοινό. Επίσης, η Επιτροπή για το Διεθνές Έτος του Παιδιού συνέταξε έναν, μοναδικό στο είδος του, κατάλογο των εκδόσεων που έχουν γίνει στην Ελλάδα για το παιδί. Παρόλες αυτές τις αξιόλογες προσπάθειες, όλοι συμφωνούν ότι σημαντικό ποσοστό χρήσιμου ερευνητικού πληροφοριακού υλικού δεν φθάνει στις βιβλιοθήκες και, άρα, δεν καταγράφεται στα αρχεία τους.

Οι ειδικοί πίστευαν ότι η συστηματική απόκτηση τέτοιων δημοσιεύσεων θα μπορούσε να βελτιωθεί σε μεγάλο βαθμό αν οι πληροφορίες για τις ερευνητικές δραστηριότητες ήσαν αμέσως διαθέσιμες. Μόνο το 50% απάντησε ότι λάμβανε πληροφορίες από οργανισμούς σχετικά με έρευνες που διεξάγονται σ' αυτούς, και κυρίως μέσα από τις εκδόσεις των ίδιων των οργανισμών. Οι περισσότερες βιβλιοθήκες έπαιρναν τις σχετικές δημοσιεύσεις των κυβερνητικών οργανισμών και των πανεπιστημίων μόνο αν ήσαν καταχωρημένες στον ταχυδρομικό κατάλογο αυτών των οργανισμών. Και σ' αυτή την περίπτωση υπήρχαν αμφιβολίες γιατί, όπως μας είπαν, δεν ήταν δυνατό να γνωρίζουν αν η ενημέρωσή τους ήταν πλήρης. Κανείς υπεύθυνος δεν ανέφερε ότι έχει ενημερωθεί για τα τρέχοντα ερευνητικά προγράμματα άλλων οργανισμών. Όλοι συμφώνησαν ότι ο καλύτερος τρόπος για τη λήψη πληροφοριών είναι οι προσωπικές επαφές αλλά ακόμη και τότε πρέπει να επιμείνουν πολύ για να βεβαιωθούν ότι έχει σταλεί το πληροφοριακό υλικό. Γενικά, όλοι συμφωνούσαν ότι η λήψη και η μετάδοση πληροφοριών για τις έρευνες που διεξάγονται στην Ελλάδα απαιτεί φροντίδα και ότι κάθε προσπάθεια για τη βελτίωση αυτής της κατάστασης θα ήταν ευπρόσδεκτη.

Ζήτηση και παροχή πληροφοριών για επιστήμονες που ασχολούνται με το παιδί

Υπηρεσίες πληροφοριών που ζητήθηκαν

Για να καθορίσουμε ποιά υπηρεσία πληροφοριών θα ήταν περισσότερο χρήσιμη, και εύχρηστη για τους ειδικούς, περιλάβαμε στο ερωτηματολόγιο έναν κατάλογο έξη τέτοιων υπηρεσιών και τους ζητήσαμε να τις ταξινομήσουν ανάλογα με την αποτελεσματικότητά τους στην παροχή πληροφοριών.

Την ανάγκη παροχής βιβλιογραφικών πληροφοριών και ενημέρωσης για τις πρόσφατες εξελίξεις δείχνει καθαρά το υψηλό ποσοστό των ειδικών που ζητούν υπηρεσίες με τέτοιες αρμοδιότητες. Μία Υπηρεσία ερωτήσεων-απαντήσεων θεωρήθηκε αναγκαία από πολλούς αλλά όχι από όσους θα περίμενε κανείς από την Ομάδα Α και από τους ειδικούς της Αττικής που θεωρούσαν πιο σημαντική την Υπηρεσία φωτοαντιγράφων. Όπως αναμενόταν, η Ομάδα Β ταξινόμησε σχετικά χαμηλά αυτή την Υπηρεσία. Με έκπληξη διαπιστώσαμε ότι το ίδιο χαμηλά την ταξινόμησαν και οι ειδικοί από την επαρχία.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι ειδικοί δεν συνήθιζαν να χρησιμοποιούν πολύ Abstracts και Indexes σαν πηγές πληροφόρησης. Αυτό πιθανόν να αιτιολογεί τη χαμηλή διαβάθμιση των Abstracts και των Δελτίων Index από όλους αυτούς που ρωτήθηκαν, με εξαίρεση τις βιβλιοθήκες που τα ταξινομούν στη δεύτερη θέση, υψηλότερα δηλαδή από ό,τι θα περίμενε κανείς. Όλοι επίσης συμφώνησαν ότι οι μεταφράσεις δεν αποτελούν πολύ χρήσιμο βοήθημα.

Συμπεράσματα

Η συντομία αυτού του άρθρου δεν μπορεί, δυστυχώς, να παρουσιάσει όλον τον πλούτο των πληροφοριών που συγκεντρώσαμε κατά την έρευνά μας. Είμαστε όμως σε θέση να παρουσιάσουμε επαρκή στοιχεία για να αποδείξουμε ότι:

υπάρχει μεγάλη ανάγκη για τους επιστήμονες, για τις βιβλιοθήκες αλλά και για οποιονδήποτε ερευνητή, να δημιουργηθεί ένα «Κέντρο Πληροφοριών για το Παιδί» που θα ανοίξει νέους δρόμους, προσφέροντας ένα μοναδικό πρόγραμμα, ειδικά προσαρμοσμένο στις ανάγκες μιας σχετικά μικρής μὲν αλλά σημαντικής ομάδας ειδικών για το παιδί.

Βασικός σκοπός του Κέντρου θα είναι να ενθαρρύνει και να βοηθήσει μελλοντικά τους ενδιαφερομένους στην καλύτερη δυνατή

χρησιμοποίηση των πηγών πληροφοριών που υπάρχουν, αυξάνοντας έτσι τη δυνατότητα επιτυχίας στην προσπάθειά τους. Η ιδέα αυτή έχει ήδη γίνει αντικείμενο πολύ ευνοϊκών σχολίων και βρήκε υποστήριξη από πολλούς οργανισμούς. Για παράδειγμα, η Επιτροπή για το Διεθνές Έτος του Παιδιού παρέδωσε τα αρχεία της με πάνω από 5.000 δελτία βιβλιογραφικών παραπομπών για δημοσιεύσεις Ελλήνων γύρω από θέματα που αφορούν το παιδί. Τα στοιχεία αυτά, που ήδη επεξεργάζεται ηλεκτρονικός υπολογιστής, θα αποτελέσουν τη βάση της βιβλιογραφικής υπηρεσίας του Κέντρου.

Θα ήταν ιδιαίτερα επιθυμητό να έχουμε την υποστήριξη και τη συμμετοχή όλων των οργανισμών που έχουν σχετικές πηγές πληροφόρησης, για να τεθούν τα θεμέλια μιας αποτελεσματικής επικοινωνίας που θα επιτρέψει την επέκταση των πληροφοριών για τα θέματα που αφορούν το παιδί σε όλους τους ενδιαφερομένους, ανεξάρτητα από την ειδικότητά τους και τον τόπο εργασίας τους.